

10:28; eerst wordt het lichaam weer opgewekt Joh. 5:28, 29, Hand. 23:6. Wel bevinden zich ook volgens het Nieuwe Testament alle gestorvenen in den hades, die het rijk der dooden is, maar volgens Luc. 16:23 wordt de arme Lazarus door engelen gedragen in Abrahams schoot. Het gemeenschappelijk zich bevinden in den hades betekent dus niet, dat het lot van geloovigen en ongelooovigen niet onderscheiden is na den dood. Immers Lazarus is in Abrahams schoot, waarmede te kennen gegeven wordt, dat Lazarus in den hemel, waar de engelen wonen, in de nabijheid van en in gemeenschap met Abraham de zaligheid geniet. Immers Abraham zit aan in het koninkrijk der hemelen Matth. 8:11. Jezus belooft aan den moordenaar: „Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn” Luc. 23:43. Stervende bidt Stefanus, dat de Heere Jezus zijn geest bij zich in den hemel opneme, Hand. 7:59. Paulus verlangt, ofschoon hij nog een tijd lang in het vleesch moet blijven om der gemeente wil, onthouden te worden en met Christus te zijn, Phil. 1:23, 2 Cor. 5:8. In Hebr. 12:13 is sprake van de geesten der volmaakte rechtvaardigen. De ongelooovigen hebben terastond na den dood het oordeel te wachten. Dit oordeel wacht ieder, Hebr. 9:27. Maar de goddeloozen blijven onder den toorn Gods, Joh. 3:18 en 36.

Met dit onderscheid strijdt niet, dat zoowel vromen als goddeloozen in den hades zijn. Want immers vóór de opstanding behooren zij allen tot het rijk der dooden en worden eerst naar ziel en lichaam beide tot hun eeuwige plaats gebracht in den dag des oordeels, 1 Cor. 15:52—55.

Wij gaven dit overzicht van hetgeen Bavinck betoogde om daarmee te laten zien, hoe gemakkelijk het mogelijk is dat men, uitgaande van eenige Schriftuurlijke gegevens, komt tot de gedachte, dat de Schrift van het onderscheid tusschen lichaam en ziel als een onderscheid tusschen twee dingen niet weet, indien men ook maar een oogenblik de historia revelationis uit het oog verliest.

Zoo is het te verstaan, dat de door ons besproken opvatting zich telkens weer beroept op hetgeen het Oude Testament zegt over den Scheol.

Wanneer wij nu echter lezen, wat Paulus b.v. schrijft in 1 Cor. 15:35—44, dan is het toch wel duidelijk, dat het daar voortdurend gaat over het lichaam in onderscheiding van den geest. De vraag uit vers 35 „met hoedanig lichaam” is te verklaren uit het feit, dat juist het lichaam bij de opstanding moeilijkheden gaf. Men zag het lichaam in het graf gaan en verteren. Hoe konden de dooden met dat lichaam komen? (zie Kommentaar op 1 Korinthe van Prof. Grosheide, Amsterdam 1932).

Wanneer Paulus dan uitlegt, op welke wijze wij ons deze opstanding hebben te denken, dan spreekt hij voortdurend over de lichamen. In vers 39 onderscheidt hij in dit verband sarx (= vleesch) en soma (= lichaam). Sarx is de ongeorganiseerde stof, soma is het organisme. „Het soma bestaat uit sarx (vgl. gedaante, vorm en substantie). Dat de sarx hier in geheel natuurlijke beteekenis is gebruikt en dat niet aan het zondige vleesch wordt gedacht, spreekt vanzelf, nu ook van dieren vleesch gesproken wordt. Paulus wil in dit vers laten uitkomen, hoe veel onderscheid er is op het gebied van de sarx. Menschen en verschillende dieren hebben hun eigen sarx. D.w.z. niet alleen de vorm, ook de substantie is verschillend. Trad in vs 35 vlg. de identiteit op den voorgrond, hier de verscheidenheid.”¹⁾

Menschen en dieren, zoo wil de Apostel zeggen, hebben allen sarx, maar er is verschil in sarx. Evenwel blijft alle vleesch vleesch. Het verschil is niet principieel, maar graueel. Wanneer nu de mensch sterft, dan wordt er gezaaid. Niet de heele persoon wordt gezaaid, maar het soma, het lichaam wordt gezaaid. Het soma psuchikon (bij ons vertaald: „het natuurlijk lichaam”, dat is het lichaam zooals het op aarde leeft, letterlijk eigenlijk het lichaam, dat slechts het leven heeft) wordt gezaaid. Nu gaat het hier over de kinderen Gods. Dit lichaam zal weer opstaan. Het zal opstaan in kracht. Er bestaat een natuurlijk lichaam en een geestelijk lichaam.

Bij dat psychisch (= natuurlijk) lichaam is niet te denken aan den toestand van de zonde. Prof. Grosheide zegt:

„Wij merken nog op, dat men de vraag, hoe het komt, dat het door God geschapen lichaam een dergelijk psychisch lichaam is, niet stellen moet. Paulus spreekt hier niet over de zonde, den oorsprong van het kwaad. Hij spreekt over den thans bestaanden toestand, zonder te vragen, hoe het zoo gekomen is. Daarom kan hij ook vs. 45 van Adam spreken, zonder op de door de zonde gekomen veranderingen te wijzen. Wel is merkwaardig, dat Paulus van Adam niet psuchikos, maar choikos gebruikt.”²⁾

Het lichaam, dat opgewekt wordt, is pneumatikos, dat is door den Geest des Heeren vernieuwd, door dien Geest beheerscht en gekarakteriseerd. De opstanding beteekent, dat ook het lichaam ten volle deelen zal in de vruchten van het werk van Christus. De redeneering gaat daarvan uit, dat de pneuma niet minder hebben kan dan de psuchè had. (Vergelijk Kommentaar van Prof. Grosheide blz. 539 en 540).

Nu wordt hier in 1 Cor. 15 voortdurend gehandeld over de opstanding van het lichaam. Misschien dat iemand tegenwerpt, dat hier toch niet nadrukkelijk gezegd wordt, dat het pneuma zelfstandig voortbestaat. Dat is juist. Maar die kwestie is ook niet in geding. Hoe stonden de zaken toch te Corinthe? Prof. Grosheide in zijn meer gemelde kommentaar zegt daarvan het volgende:³⁾

„Er was dus te Corinthe een grotere of kleinere groep, waarschijnlijk blijkens „times” niet zoo heel groot, die de opstanding der dooden loochende. We weten daar verder niets van, weten ook niet, hoe Paulus van deze afwijking op de hoogte was gekomen. Dat Paulus nu pas op dit punt komt, doet vermoeden, dat de dwaling nog niet ver om zich heen gegrepen had. Ook blijkt, dat de dwaling zelf nog niet zoo heel erg was. Paulus' betoog blijft kalm. En vast staat, dat men aan het feit van Jezus' opstanding geloofde. Men lette op „anastasis nekroon”, eigenlijk: opstanding van lijken. Er werd dus geleerd, dat voor het lichaam het sterven het laatste was. Het voortbestaan van het pneuma werd niet ontkend.”

En op blz. 502 van hetzelfde boek lezen wij:

„Hoewel het er niet met zoovele woorden staat, blijkt toch uit het betoog en ligt het ook voor de hand, dat de opstanding des vleesch es werd geloofd. Het voortbestaan van de ziel werd niet ontkend. Doch het heele betoog van Paulus wordt juist gedragen door de weer niet met zoovele woorden uitgesproken gedachte, dat een dergelijke scheiding tusschen pneuma en soma niet aanvaardbaar is.

Uit deze situatie is wel duidelijk, waarom juist de opstanding van het lichaam hier ter sprake komt.

Maar stel nu een oogenblik, dat de gedachte, die men te Corinthe had, dat n.l. de ziel voortbestond of wel dat het pneuma voortleefde als afzonderlijke substantie, onjuist geweest ware, zou Paulus, die onder leiding des Geestes zoo uitvoerig op de kwestie van de opstanding des vleesch es ingaat, dan niet ook die dwaling hebben bestreden? En dat juist, waar hij in het verband der dingen dan toch wel niet anders kon dan tegen de Corintheërs zeggen „ook uw gedachte over het voortbestaan van de ziel is fout.”

Zeker, te denken, dat het lichaam overgegeven blijft in den dood en dat slechts het pneuma de heerlijkheid beërft, doet te kort aan het werk van Christus. Zulk een opvatting berust ook op een valsche gedachte over de beteekenis van het vleesch en van het lichaam. Maar deze gedachte wordt gecorrigeerd door het uitvoerige betoog, dat ook het lichaam wordt opgewekt.

Op deze wijze wordt 1 Cor. 15 wel een sterk betoog voor de dichotomie, voor welke zoowel het lichaam als de ziel een ding is.

Houden wij daarbij dan rekening met den totaalinhoud van de Schrift, met de voortgaande verheldering in de openbaring Gods, waarbij ook omtrent de ziel en haar bestaanswijze na den dood hoe langer hoe duidelijker wordt gesproken, dan meenen wij, dat de Schriftuurlijke gedachte niet anders is te vertolken dan door de handhaving van het substantieel bestaan van de ziel of den geest des menschen.

J. W.

3) a.w. blz. 501.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Bijbel en Natuur.

III.

De Vijgeboom.

In de jaren, dat Israël als volk in Egypte woonde, is een eigenaardige verandering begonnen in het volksbestaan, die zich in Kanaän voltrokken heeft.

Toen Jacob en zijn zonen in Egypte kwamen, waren het schaapherders, die kwamen wonen in de korenscheur van de Oude Wereld. Wel vestigden ze zich in een afgezonderd deel van Egypte, in Gosen, in de Nijldelta, om hun bedrijf uit te oefenen, dat den Egyptenaren een gruwel was, maar later woonden ze ook daarbuiten tusschen de Egyptenaren in (Ex. 3:22 en 12:23). Wanneer de tijd der verdrukking gekomen is, bestaat deze ook in „allen dienst op het veld” (Ex. 1:14).

Zoo is Israël gedwongen geweest deel te nemen aan den landbouw en aan den tuinbouw.¹⁾ Het heeft er zoodoende, zij het gedwongen, kennis van gekregen en er de voordeelen van leeren kennen. In de woestijn missen ze de veldvruchten van Egypte zeer en komen klagen over het ontbreken van komkommers, pompoenen, look, ajunien en knoflook, die ze in Egypte hadden leeren waardeeren (Num. 11:5). Zoo begint de overgang te komen van een veehoudend volk naar een volk, dat ook landbouw beoefent. De voorbereiding wordt in de woestijn voortgezet. In de wetgeving komen tal van voorschriften betreffende den landbouw voor, die straks in toepassing zullen gaan

in Kanaän. We lezen over het niet-af oogsten van den hoek van den akker en het niet-nalezen van den wijngaard om voor den arme iets over te laten (Lev. 18:9—10), over het „staande koren van den naaste” (Deut. 23:25) en over het niet-ploegen met rund en ezel tegelijk (Deut. 22:10). Kanaän wordt nu niet alleen meer voorgesteld als een land vloeiende van melk en honing, maar ook als „een land van tarwe en gerst, en wijnstokken en vijgeboomen en granaatappelen” (Deut. 8:8).

Als zij aan de grens van het land gekomen zijn en de verspieters uitgezonden worden, krijgen deze als opdracht onder meer te onderzoeken „hoedanig het land zij, of het vet zij of mager, of er boomen in zijn of niet” en wordt hun tevens bevolen van de vrucht des lands mede te brengen. (Num. 13:20). De verspieters komen terug en melden, dat het land van melk en honing is vloeiende (vs 27), maar tevens brengen ze schoone vruchten mede: de druiventros van Eskol en verder granaatappelen en vijgen (vs 23). Dat in dit verband niet over de granen gesproken wordt, is verklaarbaar uit den tijd van het jaar. Het waren volgens vs 20 „de dagen van de eerste vruchten der wijndruiven”. De graanoogst was dus al eenigen tijd afgelopen en de vruchtenoogst in volten gang.

Na veertig jaren in het land der belofte aangekomen, viert Israël in Gilgal het Paaschfeest en dan zijn de ongezuurde brooden gemaakt van het „overjarige koren des lands” (Jozua 5:11). Na den intocht komen telkens berichten over het verbouwen van tarwe en gerst. Het eerste uitvoerige verhaal is te vinden in het boek Ruth. In Psalm 65 worden landbouw en veeteelt naast elkaar gesteld in de bekende woorden: „De velden zijn bekleed met kudden en de dalen zijn bedekt met koren; zij juichen, ook zingen zij” (vs 14).

In 't Over-Jordaanse blijft echter de veeteelt hoofdzak. Debora typeert dit in haar klacht over Rubens nalatigheid: „Waarom bleef gij zitten tusschen de stallen om te hooren de blatingen der kudden?” (Richt. 5:16a).

Behalve landbouw gaat Israël ook fruitcultuur beoefenen. Het zette daarmee voort de traditie des lands. Dit blijkt reeds uit wat de verspieters medebrengen. Maar ook Mozes heeft er op gezinspeeld in zijn afscheidsrede, door te zeggen, dat de Heere Zijn volk zal geven wijngaarden en olijfgaarden, die zij niet geplant hebben (Deut. 6:11). Zoo worden wijnstok, vijgeboom en olijfbom drie bronnen van welvaart voor het volk. In den bloeitijd van Israëls volksbestaan hebben landbouw en ooftcultuur een zoodanigen omvang aangenomen, dat er zelfs export kan plaats hebben. Zoowel bij den bouw van den eersten als van den tweeden tempel wordt het benodigde cedarhout verkregen in ruil voor tarwe en olie. Salomo gaf daarvoor jaarlijks 20.000 kor tarwe (tenminste 70 duizend hl) en twintig kor gestooten olie (ongeveer 70 hl) aan Hiram (1 Kon. 5:11).²⁾

Deze laatste hoeveelheid is schijnbaar klein, maar „gestooten olie” was de fijnste vorm van olijfolie, die verkregen werd door het kneuzen der rijpe vruchten. Het was ook deze olie, die voorgeschreven was voor de lampen in het heiligdom. (Zie Ex. 27:20 enz.)

Ook bij den bouw van den tweeden tempel lezen we: „Zij gaven olie aan de Sidoniërs en Tyriërs om cedarhout van den Libanon te brengen” (Ezra 3 vs 7).

In het Nieuwe Testament is eveneens van dezen uitvoer sprake. In Hand. 12 komt een geschiedenis voor, die ons doet denken aan onze dagen van uitvoerverboden enz. Als Herodes Agrippa I oorlog wil voeren met de Phoeniciërs, weten dezen het zoo ver te krijgen, dat van dit voornemen afgezien wordt, bevreesd als zij waren voor voedselgebrek. Zij begeerden vrede, omdat hun land gespijzigd werd van des konings land” (Hand. 12:20).

Zoo heeft zich de verandering in den loop der tijden voltrokken en is Israël geen rondzwervend volk in Kanaän geworden, maar evenals de bewoners, die zij voor hun aangezicht uitdreeven, een volk, dat woonde in vaste steden en dorpen. De rust, die het verkregen heeft, wordt in Salomo's dagen omschreven met de woorden: „En Juda en Israël woonden zeker, een iegelijk onder zijnen wijnstok en onder zijnen vijgeboom...” (1 Kon. 4 vs 25).

Hierbij hebben wij te denken aan de gewoonte om den wijnstok te laten klimmen tegen den stam van den vijgeboom, hoewel anders de wijnstokken na genoeg plat op den grond lagen, soms aangebonden aan een schuin geplaatsten stok.

Het is wel een bewijs, hoe hoog de Vijgeboom geschat werd, dat telkens, wanneer de ideale toestand van Israël geschetst wordt, gesproken wordt van het wonen of zitten onder den vijgeboom (2 Kon. 18:31, Micha 4:4, Zach. 3:10). Eerst komt in de waardeering de wijnstok en dan onmiddellijk daarna de vijgeboom. In de bekende fabel van Jotham (Richt. 9:8—20) is de volgorde eenigszins anders: daar wordt eerst de olijfbom genoemd, maar dan komt toch ook de vijgeboom weer in de tweede plaats.

Uit deze fabel vijgeboom. Als de boomen niet aan: „Zoude vrucht verlaten. Het hout schoone boom is de vrucht, het te begrijpen vruchten voor aarde mag be

De Vijgeboom hoort tot de boom en kom gebied voor. vijgeboom vo hoog. De k schors, terw richtingen pl een „warrig” men hier nie aan het oog hartvormige bekend, (Gen. in Palestina. bladerdak, v naar den boe verbergen ka of niet gezie met Nathana tegen den wi van den rege April weer u te kondigen.

De bloem kleine bloem gemeenschap rijpingsperi ontstaan, dik De „pitjes” i jes en de e bloembodem. opzicht volke bottel”, allee

In Palestin jaar vrucht. Als dan in / nieuwe jaar bladeren uit van deze lof Van deze vij waar als één is, aangevoe jonge vijgke ongeveer 5 nagenoeg ge geten, dan te vinden z houden bij baren vijge

Deze gesel Paschen. W met zekerhe digen Joods 25 April.⁴⁾

bebladerde v de Z. O-he naar Bethar Wanneer n de voorvije dan is de b vruchtbaarh ontbreekt. E van de vru tijd, dus Au in Juni, dar geen bijzond wekken, da zijn. Maar n was (vs 13), de vruchter bladeren te vijgen verwi

3) S. Killerr 4) Zie over: Klima Palesti Z. D. P. V. 3 5) G. Dalm ook: G. Dalm B. XII (1916)

MUZI

De be Voor het de St. Ba zich wel v spel van d De C. O. gramma w korlen va hymne: „ hemelsche

1) a.w. blz. 534.

2) a.w. blz. 539, noot 1.

1) Zie hierover nader: Dr W. H. Gispert, Exodus (Korte Verkl.) blz. 27—30.

2) Dr C. van Gelderen, Koningen (Korte Verkl.), blz. 95 en 105.